

הכשרת כלים לפסח

הנושאים בהם נדון בשיעור:

1	הכשרת כלים לפסח
1	מתי צריך ללבן ומתי די להגעיל?
1	היתרא בלע ואיסור בלע, והאם חמץ נחשב היתרא או איסורא ❖
4	האם הולכים אחר התשמיש הרגיל של הכלי? ❖
6	כיצד יש להכשיר מחבת? ❖
8	הכשרת כלי מבשרי לחלבי
8	האם מותר להכשיר כלי בשרי ע"מ להשתמש בו לחלבי? ❖

במדבר לא

(כא) וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקְתָּ הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵק אֶת מֹשֶׁה: (כב) אֵךְ אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרָזֶל אֶת הַבַּדִּיל וְאֶת הַעֲפָרֹת: (כג) כָּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמֵי נְדָה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמַּיִם:

מתי צריך ללבן ומתי די להגעיל?

❖ **היתרא בלע ואיסור בלע, והאם חמץ נחשב היתרא או איסורא**

ע"ז עה ע"ב-עו ע"א

מתני'. הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל - יטביל, להגעיל - יגעיל, ללבן באור - ילבן באור. השפוד והאסכלא - מלבנן באור. הסכין - שפה והיא טהורה...
ת"ר: הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, דברים שלא נשתמש בהן - מטבילן והן טהורין; דברים שנשתמש בהן ע"י צונן, כגון כוסות וקתונות וצלוחיות - מדיחן ומטבילן והם טהורין; דברים שנשתמש בהן ע"י חמין, כגון היורות הקומקמוסון ומחמי חמין - מגעילן ומטבילן והן טהורין; דברים שנשתמש בהן ע"י האור, כגון השפודין והאסכלאות - מלבנן ומטבילן והן טהורין. וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושלא יגעיל ושלא ילבן - תני חדא: אסור, ותניא אידך: מותר! ל"ק: הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם - אסור, הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם - מותר. ולמאן דאמר נותן טעם לפגם - מותר, גיעולי עובדי כוכבים דאסר רחמנא היכי משכחת לה? אמר רב חייה בריה דרב הונא: לא אסרה תורה אלא קדירהבת יומא, דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי! גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה בת יומא. ואידך? קדירה בת יומא נמי מפגם פגמה.

רמי ליה רב עמרם לרב ששת, תנן: השפודין והאסכלא - מלבנן באור, (והתני) + מסורת הש"ס: [והתנן] + גבי קדשים: השפוד והאסכלא - מגעילן בחמין! א"ל: עמרם ברי, מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים? הכא היתירא בלע, התם איסורא בלע. אמר רבא: סוף סוף כי קא פליט - איסורא קא פליט!... רב אשי אמר, לעולם כדאמרן מעיקרא: הכא היתירא בלע, הכא איסורא בלע, ודקא קשיא לך דבעידנא דקא פליט - איסורא קא פליט! בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה.

פסחים לע"ב

אמר ליה רבינא לרב אשי: הני סכיני בפסחא היכי עבדין להו? אמר ליה: לדידי חדתא קא עבדין.
- אמר ליה: תינח מר דאפשר ליה, דלא אפשר ליה מאי? - אמר ליה: אנא כעין חדתא קאמינא;
קתייהו בטינא, ופרזלייהו בנורא, והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין. והלכתא: אידי ואידי
ברותחין, ובכלי ראשון.

ירושלמי סוף ע"ז

סכין תוחבה בארץ שלשה פעמים ודייו. רבי בא בשם רב יהודה הדא דתימא בסכין קטנה, אבל
בסכין גדולה צריכה ליבון.

רמב"ן ע"ז סוף המסכת

רב אשי אמר לעולם כדאמרינן מעיקרא הכא התירא בלע וכו'. כתב הרב ר' אברהם ז"ל שהוא הדין
לחמץ בפסח, ומשום הכי אמרינן בפסחים (ל' ב') לגבי סכיני והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי
ראשון, משום דמעיקרא התירא בלע וכי פליט ליתיה לאיסורא בעיניה, שאלו בלוקח סכין מן
הגוים לחתוך בה רותח צריך ליבון מפני שפעמים שצולה בו בשר והוה ליה כשפוד, והכי תניא
בתוספתא כגון השפודין והסכינין והאסכלאות מלבנן באור, וכבר כתבנו שאף בירושלמי אמרו
בסכין גדולה שצריך ליבון, ובפרק קמא דחולין (ח' ב') נמי אתמר בסכין של גוים כגון שליבנה
באור.

וזו הסברא אי אפשר להעמידה דאם כן קשיא דרב אשי אדרב אשי, הכא אמר רב אשי דכל דבלע
התירא בהגעלה סגי ליה והוא הדין לחמץ בפסח, והתם בעו מיניה דרב אשי גופיה הני סכיני
דפסחא היכי עבדין להו, ואמר ליה לדידיה חדתתא עבדין לי אמר ליה מר אפשר ליה דלא אפשר
ליה מאי אמר ליה אנא נמי כעין חדתתא קאמינא קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעייל ליה
לקתייהו בכלי ראשון, אלמא לרב אשי גופיה בעיא לבון, ועוד למה לי למיבעי סכיני ליבעי שפוד
ואסכלא וכל שתשמישו באור, אלא דאיכא לדחויין מיהא דילמא אורחא נקט דאלו שפוד ואסכלא
אין אדם משתמש בהן חמץ באור בשאר ימות השנה, ואינו נכון לפי שאף תשמיש הסכין בחמץ על
גבי האור תשמיש מועט ושל השפוד והאסכלא גדול ממנו פעמים שצולה בהן דג טפולה בבצק ויונה
טפולה וכן כיוצא בהן, [ועוד] דרב אשי אדרב אשי קשיא. ודילמא יש לומר דרב אשי מחמיר על
(צד) עצמו היה לחוש לדברי חבריו שאין מחלקין בין היכא דבלע התירא והיכא דבלע איסורא
ומשום הכי הוה מלבן כדין לוקח סכין מן הגוים לדבריהם, וכך אמר לו לדידי חדתתא עבדין לי
והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון דהיתירא בלע, ורב אשי הוא דפסק הכי, אי נמי גמרא
פסיק לה לומר דהלכתא כפרוקיה דרב אשי דהכא אע"פ שהוא מחמיר על עצמו או חושש לדברי
חבריו שלא לעשות מעשה כדבריו, וזה דרך רחוקה כתבתי כן ללמוד זכות על דברי הרב ז"ל.

אבל לדעתו אין פירוש הכא היתירא בלע והשתא מיהא ליתיה לאיסורא בעיניה כמו שאמר [הרב
ז"ל], אלא הכי קאמר כשבלע האיסור עדיין לא היה שמו עליו שלא היה נקרא נותר ולאחר שהוא
בלוע (ו)הוא שחל עליו שם זה, ואין איסור נותר חל על בלוע אלא במה שהוא ראוי לפלוט על ידי
הגעלה שהיא בליעה גדולה שיהא בה נותן טעם, וכשהגעיל אע"פ שנשאר בה מעט שאינה פולטת
אלא על ידי האור, אינה אוסרת, אבל חמץ בפסח כיון שהיה שמו עליו וממשו של חמץ בלע
מהשתא נמי איסורא בלע ליאסר בפסח, וכך נראה מפירוש רש"י ז"ל שפירש גבי נותר לא הוה
איסור בעיניה שבתוך דפני הכלי היה בלוע ומעולם לא הוכר איסור, ואלו גבי חמץ ניכר הוא, וכן

כתב נמי כאן בסכין דמתניי דגבי רותח צריך הגעלה ברותחין ובכלי ראשון כדאתמר בפסחים לענין חמץ בפסח, למדנו שהוא משוה אותן בדיניהן שלא כדעת הרב ר' אברהם ז"ל...

ריטב"א שם

ומכאן דקדק רבינו הראב"ד ז"ל... ואין זה דעת הגאונים ז"ל שהם כתבו דהכשר כלי פסח דינם כהכשר כלי גוים, וכן כתבו הרמב"ם והרמב"ן ז"ל כדברי הגאונים דסכיני דפסחא וסכיני גוים חד דינא אית להו ותרווייהו איסורא בלעי, ולא אמרו היתרא בלע אלא בקדשים דבשעה שבלע לא היה נאסר כלל דאיסורא משום נותר הוא וההיא שעתא אכתי לא היה נותר ולא נאסר כלל ואין שם נותר עליו ולאחר שבלע נעשה נותר וההיא שעתא אין איסור נותר ראוי לחול אלא על מה שראוי לפלוט על ידי הגעלה שהיא בליעה גדולה שיהא בה נתינת טעם, וכשהגעיל אע"פ שנשאר בה מעט שאינו נפלט אלא ע"י האור אותו מעט שנשאר אינו אוסר, אבל בחמץ בפסח שנבלע בסכין חמץ הוא ושם חמץ עליו אלא שעדיין לא חל עליו זמן איסורו, מ"מ כשחל עליו הפסח ראוי הוא ליאסר, וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שפירש שכשנעשה נותר לא הוי איסור בעיניה שבתוך דופני הכלי היה ומעולם לא הוכר אסורו וחמץ ניכר הוא בשעת בליעתו ושמו עליו, ע"כ לשון רבינו הרמב"ן ז"ל.
עוד נראה לי בו טעם אחר דאילו איסור נותר אינו אוסר אלא בנותן טעם כשאר איסורין ולאחר הגעלה לא נשאר בו כדי נתינת טעם, אבל גבי חמץ בפסח דקי"ל כרבא שהוא אוסר במשהו בין במינו ובין שלא במינו, ראוי לחוש לאותו המעט שנשאר שם כדי שלא יפלוט ויאסור.

רמב"ם הל' מאכלות אסורות יז, ז

הלוקח סכין מן העכו"ם מלבנה באש או משחיזה בריחים שלה...

רמב"ם הל' חמץ ומצה ה, כג

כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין בכלי ראשון כגון קדרות ואלפסין, נותן אותן לתוך כלי גדול וממלא עליהן מים ומרתיחן בתוכו עד שיפלטו ואחר כך שוטף אותן בצונן ומשתמש בהן במצה, וכן הסכינן מרתיח את הלהב ואת הנצב בכלי ראשון ואחר כך משתמש בהן במצה.

מגיד משנה שם

...ושפודין ואכסלאות לא נתבאר דינן בגמ' לענין חמץ בפסח ונחלקו בו המפרשים ז"ל יש מי שאומר שדינן כדין שאר איסורין וצריכין לבון ויש מי שאומר שכיון שמה שבלעו היה היתר די בהגעלה. ואפשר שזהו דעת רבינו שהזכיר כאן בסכינין הגעלה ופרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות בלוקח סכין מן העכו"ם הצריכין לבון ולא הזכיר כאן לבון כלל. ומ"מ דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל להשוות חמץ לגיעולי עכו"ם...

שו"ע או"ח סי' תנא

(ג) סכינים מגעילין בכלי ראשון ומותרין. וכלי ראשון נקרא שהרתיחו בו מים על האש, אפילו אינו עתה על האש רק שעודנו רותח. וקודם ההגעלה צריך לשופם יפה במשחזת או ברחיים להעביר כל חלודה שבהם קודם הכשרם. הילכך אם יש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה, אין מועיל לו הגעלה (פי' הפלטה שהכלים פולטים האיסור שבהם והוא מלשון שורו עבר ולא יגעיל) (איוב כא) לבד וצריך ליבון במקום הגומות. הגה: והגדן של סכינים אין לה תקנה בהגעלה ואסור להכניס בה הסכין, בפסח (מהרי"ל).

(ד) כלים שמשמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם, צריכים ליבון; והליבון הוא עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם. הגה: ויש מקילין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ (מרדכי סי' פ"ז והגהות מיימוני פ"ז מהלכות מ"א). ונוהגין כסברא ראשונה בכל דבר שדינו בליבון, אבל דבר שדינו בהגעלה, רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו, סגי בליבון קל כזה. חצובה צריך ליבון (מהרי"ל).

משנ"ב שם ס"ק ל, לב

(ל) ויש מקילין אם נתלבן וכו' - דליבון זה אף שהוא גרוע מליבון הראשון מ"מ מהני עכ"פ חמימותו לפלוט הבליעה כמו הגעלה בודאי. ודעה זו ס"ל דחמץ מקרי התירא בלע, וע"כ מקילין בליבון כזה:

(לב) ונוהגין כסברא הראשונה וכו' - דלדינא עיקר כדעת המחבר דחמץ מקרי איסורא בלע וע"כ צריך ליבון טוב שיהו ניצוצות נתזין ממנו.

ואפילו בדיעבד יש לאסור אם נשתמשו בו בפסח בעוד שלא ליבנו אותו כ"כ או ע"י הגעלה [ט"ז ומ"א]. אכן במקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט והוא אינו ב"י מעת שנסתמשו בו החמץ, יש לסמוך בדיעבד על הפוסקים דסוברים דחמץ מקרי התירא בלע, ודי במה שהכשירו בהגעלה או בליבון קל:

❖ **האם הולכים אחר התשמיש הרגיל של הכלי?**

רשב"א ע"ז סוף המסכת

ו**כתב הרמב"ן** נ"ר בשם בה"ג דעיקרא דבעיא זו דסכיני ממשנתינו זו היתה, מתוך שלא שנינו בגיעולי גויים הכשר לסכין אלא שיפה, הוצרך הדבר לשאול שיפה זו במקום ליבון עומדת או במקום הגעלה עומדת, במקום ליבון עומדת שאם רצה לשוף ישוף ואם לאו מלבנן דכשפוד ואסכלא דמו שפעמים שאדם צולה בו בשר או דבר אחר שיש בו חמץ, או דילמא במקום הגעלה עומדת דלא שכיח תשמישתה באור ובתר עיקר תשמישתיה אזלינן ובהגעלה סגי ליה, והגעלה מיהא צריך בכלי ראשון דזימנין דמעיל ליה לדודא דבשרא לאסוקי בשרא בה והו"ל כעין כפא והאי תשמישתה שכיח ביה טפי והילכך לא סגי ליה בכלי שני, א"נ דדוחקא דסכינא בכלי שני מצריך ליה כלי ראשון, ומסקנא בתר עיקר תשמישתיה אזלינן כדתנן את שדרכן להגעיל להטביל וללבן ואין חוששין לשלא כדרכן, ואע"פ שפעמים שאדם משתמש בהו בחמין כגון כוסות וצלוחיות שהוא מפשירן כנגד האור ומערה בהו רותחין אפ"ה מכשירן בהדחה כעיקר תשמישתן והני נמי כיון דזימנין בנורא וזימנין בדודא ושכיח ליה כל שעתא ושעתא תשמיש בכלי שני לא נפיק מידי בכלי [שני אלא הגעלת] כלי ראשון בעי.

ורבנו יצחק ז"ל כתב דהא דאסקינן בפסחים בסכיני דפסחא ברותחין דוקא בסכיני קטנים אבל בגדולים לבון בעו, כדגרסינן בירושלמי הדא דתימא בסכין קטנה אבל גדולה צריך ליבון, וכדגרסינן נמי בתוספתא הסכינין והאסכלאות מלבנן באור, והרמב"ן נ"ר מסכים לפסקו של רש"י ז"ל דזה וזה בהגעלה נאמר ומה ששנו בתוספתא בסכינין משמע דמשבשתא היא שהרי הביאו אותה כאן בגמרא והניחו ממנה סכינין, ואלו היתה שנויה כן היה להם לשנות בה סכינין שהן רבותא גדולה מן השפודין, ומה שחילקו בירושלמי בין גדולה לקטנה אינו עיקר דהיינו נמי סברא דרב אשי דגמרינן בפסחים, וכבר אידחייא לה במסקנא, וזה ששנינו בפ"ק דשחיטת חולין כגון

שליבנה באור, אינה קושיא כלל שלא בא לפרש שם דיני ההגעות וללמד עליה אם הלכה כרב אשי או לא, ותפס לו דרך קצרה שלבנה באור כלומר שטהר אותה טהרה גמורה.

ר"ן פסחים ח ע"ב (בדפי הרי"ף)

...וכי בעו מיניה מרב אשי הכא סכיני דפסחא היכי עבדי להו, לאו לענין חמץ בפסח בלחוד בעו מיניה, אלא לפי שהיו עסוקין בהלכות הפסח שאלו מיניה סכיני דפסחא. ומסקנא דברותחין ובכלי ראשון, בין לענין חמץ בין לשאר איסורין שבתורה. שהסכין אע"פ שנשתמש בו ע"י האור וכמו שכתבנו למעלה, אגן בכל כלי בתר רוב תשמיש אזלי, שהרי צלוחיות וכוסות וקיתונות ששנינו בהן מדיחן, אי אפשר שלעיתים רחוקות לא ישתמש בהן בחמין, ואפי' הכי סגי להו בהדחה - אף הסכין גם כן אע"פ שלפעמים ישתמשו בו ע"י האור, אין רוב תשמישו בכך, ומשום הכי סגי להו בהגעה ברותחין ובכלי ראשון. ומיהו כלי ראשון בעי, דזימנין דמעיל להו בדודא דבשרא והוה ליה כעין כפא. וכן כתב הרב בעל הלכות גדולות ז"ל. ואע"פ שבענין זה אינו עקר תשמישו, כיון שפעמים משתמש בו ע"י האור ממש, ולפי אותו תשמיש צריך לבון, ופעמים שהוא משתמש בו בכלי ראשון וכמו שכתבתי, ומפני אותו תשמיש צריך הגעה בכלי ראשון, אע"פ שהרבה פעמים הוא משתמש בו כלי שני הטילו חכמים הכשר בינוני שהוא צריך לתשמיש אמצעי שלו, דהיינו ברותחין ובכלי ראשון. א"נ משום דאגב דוחקא דסכינא בלע טפי החמירו עליו שלא להתירו בכלי שני, והצריכו כלי ראשון.

שו"ע יו"ד סי' קכא

(ה) הלוקח כלים ישנים מן העובדי כוכבים, כדרך שנשתמש בהן העובד כוכבים כך הוא הכשר... ואפילו כלים שתשמישן בצונן, אם יש לחוש שחממו בו יין, כגון כלי כסף, נוהגין להגעיל, ואין לשנות לארוך בשם ראב"ה). ואפילו תיבות ושלחנות הנקחים מן העובד כוכבים, נוהגין להגעיל שמא נשפכו עליהם חמין. ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין לחוש לכל זה (שם)...

(ז) סכין ישן, בין גדול בין קטן, הניקח מהעובד כוכבים, אם בא להשתמש בצונן... ואם יש בה גומות (או) שרוצה לחתוך בה חמין או לשחוט בה, מלבנה או משחיזה במשחזת של נפחים היטב על פני כולה...

גר"א או"ח ס"ק יג

סכינים מגעילין. גמ' שם. ונקשה, שהרי בפ"ק דחולין ח' ב' מצריך לסכין ליבון, וכן בתוספתא דע"ג השפודין והאסכלאות והסכינין מלבנן באור [ואילו כאן די בהגעלה]. תני ר"ת בתוס' דחולין שם ד"ה שליבנה ובסוף ע"א ע"ו ב' ד"ה אמר - לחלק בין חמץ דהיתירא בלע ובין שאר איסורין דאיסורא בלע, וכמו שחילקו שם בגמ' בשפודים ואסכלאות [שחילקה הגמרא בין שיפודי עכו"ם שבלעו איסור, לשיפודי מקדש שבשעה שבלעו עוד לא היה נותר] ע"ש. וכי הר"ן שכן דעת הראב"ד. וכי המ"מ שכן דעת הרמב"ם: שבהלכות חמץ כתב הסכינין בהגעלה, ובפ"ט מה' מ"א כתב בליבון, ולכן בהלכות חמץ השמיט הא דשפודין ואסכלאות שצריך ליבון, שלפי דעתו גם הם בהגעלה ואין דרכו לכתוב מה שאין מפורש בגמ'. ועוד תני ר"ת שם ושם, לחלק בין סכין קטן לסכין גדול שצולין עליו בשר ותשמישו ע"י האור. ומביא ראיה מן הירושלי' סוף ע"ג 'סכין תוחבו ג"פ בקרקע ודיו ר' בון בשם ר' יהודה הדא דתימא בסכין קטנה אבל בסכין גדולה צריכה ליבון'.

ותוסי' דחו ראייתו דירושלמי איירי לחתוך בה צונן ובצונן אין חילוק בין תשמישן ע"י האור או ע"י חמין, אלא ה"פ דסכין גדולה דרך להיות בה גומות ולכך לא מהני לא שיפה ולא הגעלה. ור' ברוך מיישב הראייה ע"ש. ולפ"ז [שדוקא סכין קטנה שאין תשמישה באור סגי בהגעלה], אפשר לומר דאין חילוק בין חמץ לשאר איסורים. וכן דעת הרי"ף ורא"ש בפי' כל שעה, שהביאו ברייתא דשפודין ואסכלאות לענין חמץ. וכי' הר"ן שכן דעת הרמב"ן, דחמץ אין נקרא היתירא, כיון ששם חמץ עליו, משא"כ בקדשים שאין נקרא נותר קודם זמן איסורו וצריך לחלק בין גדול לקטן.

וזה אפי' לתירוץ ראשון דסכין קטן כיון שאין תשמישו ע"י האור א"צ ליבון, כמש"ש בברייתא. וכ"כ הרשב"א, דלעולם בכל ענין א"צ לסכין רק הגעלה. ומחקו מגמ' דע"א הסכינין, שכן בתוספתא ליתא. וער"ן ות"ה.

אך ריב"ס כ' דאף קטן צריך ליבון שלפעמים מתקן הפתילה של חלב ומהפך בשר על גבי גחלים. ור"ת דחה סברתו כיון שאין עיקר תשמישו ע"י האור. וכ"כ הר"ן. וראייה שבכל כלי הולכין אחר רוב תשמישו כמו כוסות וקיתוניות א"א שלפעמים ישתמשו בחמין אפי"ה הולכין אחר עיקר תשמישו ומדיחן.

וכי' ב"י דלפי מסקנת התוסי' יש לחלק בין ההיא דפסחים ובין ההיא דחולין ותוספתא בין קטנה דלית בה גומות כו'. ודברי הש"ע לכאורה צ"ע דבי"ד סי' קכ"א כ' בין גדול בין קטן ואפי' לית בה גומות צריך ליבון לחתוך בה רותח וכאן כ' בסתם סכינים כו' ואח"כ כ' (בס"ז) [בס"ד] כלים כו' כגון שפודים ואסכלאות צריכין ליבון. ועיקר שפסק כדעת רי"ף ורא"ש שאין חילוק בין חמץ לשאר איסורין, דאל"כ נסתר כל הסימן ולא שייך ליבון כלל בחמץ. ואף שמחלק ר"ת בין קטן לגדול חושש שם ביורה דעה לפסק ריב"ס לחומרא בעלמא. דהא כאן פסק כר"ת ור"ן כמ"ש בס"ו כל כלי הולכין כו' ועוד שאף לריב"ס א"צ ליבון אלא חודו של סכין כמ"ש הרא"ש בע"א. אלא לחומרא כ' כן. משא"כ בסכין של חמץ דישאל אין דרך תשמישו ע"י האור אפי' בסכין גדול ולכן סתם כאן:

❖ כיצד יש להכשיר מחבת?

רא"ש פסחים ז, ב

...ומחבת שמטגנין בה כתב אבי העזרי הוגד לי בשם אבא מורי אחר פטירתו שהיה מצריכה ליבון. דמדמי לה לתנור שאופין בו דבעי היסק. ולא זכיתי לדון לפניו. דנראה לי דסגי לה בהגעלה והכי נהוג עלמא. חדא דחזינא דלענין חיובי חלה יהיב הש"ס חד דינא לטיגון ולבשול. ותו דלא חלקו חכמים בין יורה ליורה אע"ג שיש יורה שמטגנין בה חלב. ותו דתניא בשילהי תוספתא [פ"ט דמסכת ע"ג] היורות ומחמי חמין וטיגון וקומקמוס מדיחן ברותחין ע"כ דבריו.

וי"א דפעמים שמטגנין בה ונתייבש השמן ונאפה מה שבתוכה בלא שמן וה"ל כמאפה תנור ונבלע בתוכה ע"י האור בלא משקה ולכך צריכה ליבון כמו שפודין ואסכלאות.

ולא נהירא לי דאם באנו לחוש לזה אם כן כל קדירות על מתכת פעמים מחסרים המרק ומקדיחן והתבשיל נשרף ונדבק לדופני הקדירה וצריך ליבון ולא מצינו מי שחשש לזה אלא היינו טעמא דאע"פ שנשרף ונדבק לדופן הקדירה לחלוחית משקה יש בתבשיל אלא שהוא יבש אצל דופני הקדירה ולא מיקרי תשמישו ע"י האור להצריכו ליבון...

שו"ע סי' קכא

(ד) מחבת שמטגנים בה, אע"פ שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה, לענין שאר איסורים צריכה ליבון.

לבוש סי' קכא

(ו) ...מחבת שמטגנין בה, אף על פי שלענין חמץ בפסח נוהגין שדי לה בהגעלה, הני מילי בחמץ דהתירא בלע, אבל לענין שאר איסורים דאיסור בלע לא סגי בהגעלה, דכיון שמטגנין בה על האור ונדבק בה השמנונית הרבה אי אפשר לשופה יפה, ואין כח בהגעלה לנקותה יפה, לכך נוהגין ללבנה. (ר' מרדכי יפה נולד בשנת ר"צ (1530), והיה תלמיד מובהק של הרמ"א. שימש כרב בפראג, לובלין, הורדנא ופוזנא. היה מראשי ועד ארבע הארצות, מנהיגות יהודי פולין. נפטר בשנת שע"ב (1612). לחלקים השונים של חיבור - 'הלבוש' - קרא על פי הפסוק 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור' וכו'. ארבעת ה'לבושים' הראשונים הם 'לבוש התכלת' על או"ח ו'לבוש החור' על יו"ד, 'לבוש הבוץ והארגמן' על אה"ע ו'לבוש עיר שושן' על חו"מ, ועוד שישה חיבורים אחרים על פי הפסוק הנ"ל).

רמ"ע מפאנו סי' צו

שאלה, למה החמירו במחבת יותר מבירור כששתיהן נקחות מן הנכרי שהמחבת צריכה לבון והיורה בהגעלה סגי להו, ובמחבת של ישראל להכשירה לפסח לא הצריכו בה אלא הגעלה, והלא כלל גדול אמרו כבולעו כך פולטו וכשם שהיורה בולעת על ידי רותחין כך המחבת, דאם לא כן לפסח נמי תבעי לבון וכיון שלא הבדילו ביורה בין בליעת התר לבליעת אסור למה יבדילו במחבת. תשובה, ידוע שכל דיני הכשר כלים מפרשת מדין ילפינן להו וכתוב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר [וגוי] וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים, הרי לא הקפידה תורה אלא על האמצעי המבליע שהוא יהא מפליט, ובירור בין של עכו"ם בין של ישראל רוב תשמישה ע"י מים והאש יחד אמצעים לאסור ולהתיר שבליעתה ופליטתה היא ע"י רותחין, אבל מחבת רוב תשמישה בלי מים אלא ע"י שאר משקין כגון שמן והדומים לו ויש להם לעכו"ם חלב מהותך וקרבי דגים טמאים ודם וחלב בהמה טמאה ושאר מינים כאלה שמטגנים בהם במחבת והיא בולעת אסור כל הטגונים הללו - מלבד בליעת הנבלה וכיוצא בה המתבשלת מהם ומבשלים בכל יום בשר בחלב - ואין כאן אמצעי מבליע שאין אסור בגופו אלא האור בלבד, מה שאין כן במחבת שבשלנו בה חמץ שכל הטגונים שלנו מותרים בפסח וכשהם מרותחים מבליעים החמץ בתוכה והחמץ הבלוע על ידי רותחין נפלט ע"י רותחין; ומה שאנו צריכים להזהר בו כל ימות השנה הוא, שאם אירע למחבת חולבת בת יומה שנתבשל בה בשר מטוגן בשומן שגם הוא מין בשר ואסור בחלב, או מחבת של בשר בת יומה ונתבשל בה חלב, אין לה הכשר אלא בלבון, שהאור מפליט בליעה ראשונה ומשבחת בתבשיל והתערובת חוזרות ונבלעות בכלי, ואין כאן אמצעי מבליע שאין אסור בגופו אלא האור בלבד...

(רבי מנחם עזריה מפאנו נולד בשנת ה"א ש"ח (1548) באיטליה ונפטר שם בשנת ה"א ש"פ (1620). חיבר כ- 30 ספרים, רובם בקבלה. נבחר ע"י ר' יוסף קארו להדפיס את ספרו 'כסף משנה').

ש"ך יו"ד סי' קכא ס"ק ח

שלענין חמץ בפסח די בהגעלה - כיון דהתירא בלע, וכן משמע הטעם בב"י, וכן נראה מלשון המחבר כאן, וכ"כ העט"ז [=הלבוש]. ולפ"ז גם במחבת של חלב או בשר סגי בהגעלה כיון דהיתרא בלע.

אבל בתשובת מנחם עזריה סי' צ"ו כ' הטעם מפני שמחבת של עובד כוכבים רוב תשמישן בלי מים אלא ע"י שאר משקין כגון שמן וכדומה לו כו' משא"כ במחבת של חמץ כו' עכ"ל ולפ"ז גם במחבת של חלב או בשר צריך ליבון כיון דבלע בלי שום אמצעי :

הגהת חת"ס למגן אברהם או"ח סי' תנא ס"ק כא

עיין ש"ך... וכולם לא עמדו על תוכן דברי רמ"ע... והוא הדין מחבת חולבת שלנו שטגנו בו בשר, כיון שהשומן המבליע היא ג"כ איסורא עם חלב שבמחבת החולבת בעי ליבון, מה שאין כן מחבת מחומצת שנבלע החמץ ע"י שומן שאיננו חמץ והוא אמצעי של היתר מהני הגעלה. אלו דבריו ז"ל, וממילא מובן דמחבת שטגנו בה בשומן של היתר מהני הגעלה אם רוצה להגעילה לבשל בה חלב לא בעי ליבון דהיתרא בלע כדלעיל ס"ק יא.

אלא שאין אנו נוהגים להכשיר כלי בשר לחלב או איפכא, כדלקמן במג"א סיק תקט ס"ק יא, אבל מעיקרא כל דהיתרא בלע סגי בהגעלה, כשפוד דחטאת שלהי מסכת ע"ז. אלא חמץ דמקרי איסורא בלע משום הכי צריך סברתו הנ"ל.

הכשרת כלי מבשרי לחלבי

❖ האם מותר להכשיר כלי בשרי ע"מ להשתמש בו לחלבי?

מג"א או"ח סי' תקט ס"ק יא

ומכאן משמע שמותר בחול להגעיל כלי חלב לאכול בו בשר או איפכא והעולם נוהגין איסור בדבר ומ"כ בשם הגאון מהור"ר בנימין מפוזנא ששמע ממהר"מ יפה הטעם למנהג שאם יעשה כן לעולם לא יהי' לו רק כלי אי' ויגעילנו כל פעם שישתמש בו וזה אסור דלמא אתי למטעי כדאי' בחולין דף ט' ע"ב והא דשריטן הכא י"ל כיון שלעולי אין משתמשין בו אלא ע"י ליבון ליכא למיגזר כנ"ל :

ספר 'הכשרות' (יצחק יעקב פוקס), פרק ג סעיף ה (עמ' פב-פג)

כלים העומדים לשימוש חלבי ומעוניינים להכשירם ע"י הגעלה לשימוש בשרי או להיפך : לבני ספרד - בכלים שאינם בני יומם, הדבר מותר אף לכתחילה. אולם, לבני אשכנז - נהגו שלא להגעיל ממין אחד למישנהו א"כ במקרים הבאים :

- א. בשעת הדחק כשאין כל ברירה אחרת.
- ב. כאשר מגעילים את הכלים מחמץ לקראת הפסח.
- ג. כאשר לזמן מה משתמשים בכלי בתורת סתמי [פרווה] ורק לאחר מכן מעבירים אותו לשימוש בסוג השני.
- ד. כאשר הכלי נאסר משימושו המקורי, או כשמטריפים אותו ע"י שפיכת חלבי ובשרי רותחים.
- ה. במידה וחלפה שנה שלימה מבלי שימוש בכלי.
- ו. אם קיבלו את הכלי במתנה או שמכרוהו, ורוצים לשנותו מייעודו המקורי.
- ז. כלי שהכשרתו ע"י ליבון, מותר לשנותו בכל אופן.